

Ajalugu – ainekava.

1. Õppeaine kirjeldus, sh. ainespetsiifikast lähtuvad erisused.

Ajalootundides tutvustatakse õpilastele erinevaid ajalookäsitusi ja avatakse nende kujunemisetagamaid. Mõistmaks, et ajalookirjutamine sõltub ajast ja ajaloo uurija seisukohast, tuleb kujundada kriitilist suhtumist erinevatesse mõtteviisidesse ning võrrelda ajaloosündmuste ja nähtuste käsitlemist erinevates allikates.

Ajalooõpetusel on kronoloogiline, poliitiline, majanduslik, sotsiaalne, kultuuriline ja ideede dimensioon. Põhikoolis tähtsustatakse õpilasele jõukohast, inimesekeskset ajalookäsitlust, eluolu ja kultuuri teiste ajalooõpetuse dimensioonide ees. Maailma ajalugu käsitletakse valitud teemade kaudu, millega ei taotleta ajalooperioodidest tervikpildi kujunemist. Tähtis on luua seosed mineviku ning nüüdisaja ajaloosündmuste ja nähtuste vahel ning kujundada arusaam, et minevikku pöördumata on raske mõista tänapäeva, nt kriisikollete olemust, Eesti ajaloo sõlmküsimesi, Eesti iseseisvuse ning selle kaitsmise ning teisalt võõrvallutuste mõju erinevatel perioodidel. Õpitakse väärtustama kohalikku kultuuripärandit, inimeste iseotsustamise õigust ja vabadust, analüüsima eetilisi valikuid ja mõistma hukka agressiooni ja okupatsiooni ning kõiki inimsusevastaseid kuritegusid.

Sissejuhatava ajalooõpetuse kaudu tehakse tutvust minevikuga õpilasele tähenduslikus ja arusaadavas vormis, äratatakse õpilaste huvi mineviku vastu, õpitakse märkama ja ära tundma minevikujälgi – ajalooallikaid – ja mõistma, et ajalugu ongi meie kõigi ühine lugu. Alustatakse ajas orienteerumise oskuse kujundamisega, nn suure pildi loomisega, mida pidevalt uute teadmistega täiendatakse. See aitab õpilastel paigutada oma ajalooteadmised korrastatult konteksti, ajaloolisesse aega, näha oleviku seoseid mineviku ja tulevikuga, näha ja hinnata minevikku ajalooliselt oma ajastu kontekstis. Seejärel õpitakse mõistma, et jutustus minevikust on kellegi tõlgendus, mitte mineviku täpne kirjeldus. Õpitakse küsima, kas erinevad vaatenurgad ja arusaamad on olemasoleva tõendusmaterjali ja senise uurimisseisu alusel võrdselt asjakohased. Ajalooõpetus peab olema avatud muutuste raamistik, erinevaid narratiive toetav, mis vastab erinevatele küsimustele ja kohaneb uute eeldustega. Õpilased õpivad mõistma, et erinevast positsioonist vaadates võib minevikku tõlgendada erinevalt, õpivad eristama propagandistlikke tõlgendusi ja mõistavad, et kõik allikad ei ole võrdselt usaldusväärsed ning kõik tõlgendused ei ole asjakohased.

2. Õppematerjalid

Õppetöös kasutatakse erinevaid ajalooallikaid ning minevikust jutustavaid pilte, lugusid, filme jne. Õpilased tutvuvad ajaloo põhimõistetega ning kujundatakse ja arendatakse mitmesuguseid oskuseid: ajas orienteerumine, oskus töötada erinevate ajalooallikatega, funktsionaalne kirjaoskus, küsimuste esitamine ning neile vastamine, informatsiooni hankimine ja selle usaldusväarsuse hindamine, koostööoskus ja loovus, kasutatakse ajaloolast sõnavara. Arutletakse mineviku erinevate esituste ja tõlgenduste üle. Õpitakse kasutama ajatelge ja ajalookaarti ning täitma kontuurkaarti, koostama lühijuttu, teksti põhjal kava.

3. Õpitulemused ja õppesisu

1. Tegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused.

II kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

2. Teab, ajaloo periodiseerimise põhimõtteid ning et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline.
3. Teab, et ajaloosündmustel ja -nähtustel on põhjused ja tagajärjed.
4. Kasutab ajaloomõisteid kontekstis.
5. Teab näiteid kodukoha minevikust.
6. Teab, et Eesti ei ole alati olnud iseseisev ning teab olulisi sündmusi ja isikuid Eesti omariikluse kujunemistoos.
7. Mõistab, kuidas kujunes inimasustus.
8. Mõistab, et teadus ja tehnika on pidevas arengus ja mõjutavad inimesi ning ühiskonnaelu.
9. Oskab asetada end minevikus elanud inimese olukorda ning saab aru, et erinevast rollist vaadates on maailm erinev.
10. Teab, et eri aegadel on ühiskonnas olnud erinevad väärtussüsteemid, mida ei ole õige hinnata tänapäeva kontekstis.
11. Teab, mis tunnused on iseloomulikud demokraatlikele ja mittedemokraatlikele ühiskonnavormidele ajaloos.
12. Teab, millist liiki allikatest saab mineviku kohta teavet ja milliste tunnuste järgi saab allikate usaldusväarsust hinnata.
13. Teab näiteid kodukoha kultuuripärandist, olulisi inimesi ja nende rolli kodukoha kultuuriloos.
14. Märkab ja väärtustab minevikupärandit Eestis ja mujal.
15. Teab, kuidas meditsiin ja inimeste teadmised tervisest on aja jooksul muutunud.

16. Teab näiteid, kuidas inimkond on minevikus keskkonda mõjutanud.

5. KLASS

TEEMA	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU MÕISTED	PRAKTILISED TÖÖD ÕPIPROJEKTID ÕPPETEGEVUS VÄLJASPOOL KLASSIRUUMI
<p>Ajaarvamine ja ajaloo allikad.</p>	<p>kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt: eKr, pKr, sajand, aastatuhat, kümnend, ajajoon, Rooma number, araabia number</p> <p>paigutab ajateljele isikliku elu sündmusi, ajaloosündmusi ja -perioode, kasutades õigesti ajaühikuid; lahendab ajatelje abil ülesandeid</p> <p>mõistab, et ajaloo jagamine on tinglik ning ajaloolased teevad seda selleks, et lihtsustada ajaloo uurimist</p>	<p>eKr, pKr sajand, aastatuhat, ajatelg, Rooma number, araabia number</p> <p>Ajalooallikad: suuline allikas, kirjalik allikas, esemeline allikas. jaaudiovisuaalsed allikad; muuseum, arhiiv, kroonika, legend, arheoloogia, muistis</p> <p>mälestused, intervjuud, fotod, videod, päevikud, kirjad jne</p>	<p>Lõiming: matemaatika kasutab matemaatikale omaseid sümboleid ning meetodeid.</p> <p>1) õpetajal on valitud daatumeid ajaloo erinevatest perioodidest - sajandite määramine ja ajajoonele kandmine;</p> <p>2) arvutatakse, kui palju on teatud sündmusest möödunud. Kuidas tuleb arvutada siis, kui sündmus toimus eKr ja kuidas siis, kui sündmus toimus pKr.</p> <p>Intervjueerib lähedasi mingi sündmuse teemal (kool nõukogude ajal)</p>

	<p>jagab ajalugu perioodideks (kujuneb arusaam ajaloolise keskkonna kujunemisest) esi- ehk muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu</p> <p>Teab, et ajalooallikad jagunevad suulisteks, esemelisteks, kirjalikeks ja audiovisuaalseteks ning toob nende kohta näiteid</p> <ul style="list-style-type: none">• nimetab ja liigitab ajalooallikaid • kasutab kontekstis ajalooallikatega seonduvaid mõisteid: kirjalik, suuline, esemeline ja audiovisuaalne allikas, muuseum, arhiiv <p>Iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusvärsust</p> <p>Kasutab perekonnavaloo uurimisel eritüübilisi allikaid</p>		
--	--	--	--

<p>Ajaloo sündmused, ajaloolised isikud ja eluolu</p>	<p>Toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos ning isiklikus elus</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab kodukohaga ja Eestiga seotud muinasaja asulaid ning kirjeldab selle/nende tekkimise ja kujunemise põhjuseid • kirjeldab muinasaja inimese eluolu ja selgitab inimese sotsiaalse rolli kujunemist ühiskonnas • nimetab mõnda avastust /leiutist ja selgitab selle/nende tähtsust <p>kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost ja iseloomustab allikatüüpide eripära, hinnates nende usaldusväärsust</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab muistse vabadusvõitluse põhjuseid ja tagajärge • teab, kes oli Läti Henrik ja Lembitu ning miks nad on ajaloos olulised • selgitab, miks on Henriku Liivimaa kroonika tähtis ajaloollikas 	<p>Kiviaeg, pronksiaeg rauaaeg, korilus, küttimine, kodukohaga seotud muinasaja asustus, muinaslinnus. muistne vabadusvõitlus, Läti Henrik, Liivimaa kroonika, maakond, ristiusk, Lembitu Ristiusk,</p>	<p>Lõiming: loodusõpetus - Eesti haldusjaotuse muutumine aja jooksul.</p>
---	---	--	--

<p>Eluolu keskajal</p>	<p>Teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab ja selgitab, mis roll oli kirikul keskaja ühiskonnas ja kultuuriloos • toob näiteid oma kodukoha ja/või Eesti ajaloomälestistest ja selgitab nende olulisust <p>kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat, toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab keskaja inimese eluolu ja tegevusalasid • kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat 	<p>kirik, (katoliku kirik, paavst), klooster</p> <p>elu keskajal linnas ja maal, raad, tsunft, raekoda, Hansa Liit, gild, linnaõigus, linnused</p>	<p>Lõimng: muusika - keskaja muusika kuulamine, selle iseloomustamine ja võrdlemine tänapäevaga.</p>
<p>Eesti 16.-18. sajandi sõdade perioodil</p>	<p>Toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ja Eesti ajaloos. Nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos, toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus</p> <ul style="list-style-type: none"> • mõistab ajaloosündmuste ajalist järgnevust 	<p>Liivi sõda, Ivan IV (Balthasar Russow, Liivimaa kroonika) Põhjasõda, Karl XII, Peeter I Rehielamu ja mõis, toidulaud, rõivad ja rahvatraditsioonid, pärisorjus</p>	<p>Lõiming: kunstiõpetus - rehielamu ja/või mõisakompleksi, rüütli varustuse ja vapi joonistamine</p> <p>Film "Viimne reliikvia"</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab ajaloosündmuse näitel põhjuse ja tagajärje seost • nimetab ajalooliseid isikuid ja miks nad on ajaloos olulised 		
Kool vanal ajal	<ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab hariduse andmist minevikus; • leiab õpitu põhjal lihtsamaid seoseid 	Tartu Ülikool, talurahvaharidus ja Bengt Gottfried Forselius	
Rahvuslik ärkamisaeg	<p>nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, kes olid Johann Voldemar Jannsen, Lydia Koidula, Carl Robert Jakobson, Jakob Hurt ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos • kirjeldab tähtsamaid ärkamisaja sündmusi 	Rahvuslik ärkamisaeg, Jannsen, Koidula, Jakobson, Hurt, laulu- ja mänguseltsid, I üldlaulupidu	Lõiming: muusika - "Mu isamaa, mu õnn ja rõõm" kuulamine, kaasa laulmine.
Eesti iseseisumine	<p>nimetab Eesti iseseisumisega seotud sündmusi ja isikuid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab Eesti iseseisumise näitel põhjuse ja tagajärje seost • teab, kes olid Konstantin Päts, Konstantin Konik ja Jüri Vilms ja põhjendab nende olulisust • teab, millal ja kus kuulutati välja Eesti Vabariik 	Päästekomitee: Päts, Konik, Vilms, iseseisvusmanifest, iseseisvuse väljakuulutamine Vabadussõda (1918-1920), Johan Laidoner, Võnnu lahing - võidupüha, Poska, Tartu rahu	
Iseseisev Eesti kahe maailmasõja vahel	<ul style="list-style-type: none"> • teab vabadussõja põhjuseid ja tagajärgi • teab ja oskab selgitada võidupüha tähtsust Eesti kultuuriloos 		

	<ul style="list-style-type: none"> • teab, kes oli Jaan Poska ja põhjendab tema olulisust. • Selgitab Tartu rahu tähtsust 		
Eesti ja Teine maailmasõda	<ul style="list-style-type: none"> • toob näiteid, kuidas Teine maailmasõda mõjutas elu Eestis • teab, kes olid Jossif Stalin ja Adolf Hitler ning selgitab nende mõju Eesti ajaloole • toob näiteid oma perekonnaloost 	Stalin, Hitler, MRP, Nõukogude okupatsioon, küüditamine, Saksa okupatsioon, holokaust, suur põgenemine	Lõiming: kunst – joonistab tanke ja lennukeid.
Nõukogude aeg	<ul style="list-style-type: none"> • iseloomustab erinevatest valdkondadest ENSV eluolu • toob näiteid ja teab mõnda lugu oma perekonnaloost ENSV ajal • teab ja tunneb kodukohaga seotud paiku, isikuid 	Metsavendlus, kolhoos, eluolu ENSV-s Laulev revolutsioon, Balti kett, Lennart, Meri, fosforiidisõda	
Iseseisvuse taastamine	<ul style="list-style-type: none"> • teab, kes oli Lennart Meri selgitab tema olulisust • teab, mis põhjustel sai Eesti iseseisvuse taastamine võimalikuks • oskab nimetada mõnda iseseisvumise taastamisega seotud sündmust • teab mõnda perekonnalugu 		Lõiming: muusika - Eesti Vabariigi riigihümn, kuulamine ja kaasa laulmine, rahvuslike laulude kuulamine ja kaasalaulmine.

6. KLASS

TEEMA	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU MÕISTED	PRAKTILISED TÖÖD ÕPIPROJEKTID ÕPPETEGEVUS VÄLJASPOOL KLASSIRUUMI, LÕIMING
Muinsaaeg	Teab, et ajaloo periodiseerimine on kokkuleppeline, nimetab ajaloo perioode ja sündmusi, mis on aluseks periodiseerimisele. Kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid asjakohaselt. Toob näiteid kuidas keskkonna areng mõjutab inimese igapäevaelu, nimetab muinasaja perioode ja toob näiteid nende	Esaeg ehk muinsaaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu, eKr., pKr., sajand, aastatuhat, kümnend, araabia numbrid, Rooma numbrid, ajalooallikad, arheoloogia, inimese kujunemine, kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, sugukond, küttimine ja korilus.	Lõiming: matemaatika - aja mõõtmine: arvtelje koostamine, sajandite määramine, arvutamine - kui palju aega on ühest sündmusest möödunud?

	<p>iseloomulikest tunnustest, avastustest ja leiutistest. Kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid. Kasutab mõisteid kontekstis.</p>		
Muinasaeg Eestis	<p>Õpilane teab mõnda inimeste ajaloolist asulat, kirjeldab selle tekkimise põhjuseid. Teab esimesi asulaid Pulli ja Kunda Lammasmägi,</p>	<p>Pulli, Kunda Lammasmägi, alepöld, kindlustatud asula, kalmed.</p>	
Vanad Idamaad	<p>toob näiteid inimtegevuse ja looduskeskkonna vastastikusest mõjust minevikus</p> <p>nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust</p> <ul style="list-style-type: none"> • selgitab, miks, kus ja millal tekkisid vanaaja kõrgkultuurid • oskab näidata kaardil Egiptust, Mesopotaamiat, Vana Indiat ja Vana Hiinat <p>Mesopotaamia</p> <p>toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu</p> <p>nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, milline oli Mesopotaamia riiklik korraldus • teab, kes oli Hammurapi • mõistab Mesopotaamia kultuuripärandi tähtsust 	<p>tsivilisatsioon ehk kõrgkultuur, Egiptus ja Niilus, Mesopotaamia - Eufrat ja Tigris, Hiina - Huanghe ja Jangtse, India - Indus ja Ganges</p> <p>Sumerid, linnriik, Babüloonia, Hammurapi, seaduste kogu, kiilkiri, savitahvel, tsikuraat, Ištar, Marduk, potikeder ja ratas, Gilgameš</p>	<p>AINEALANE LÕIMING: ühiskonnaõpetus - riigi tunnused (skeem riigi tunnuste kohta)</p> <p>loodusõpetus - Euroopa ja Aasia kaart, jõed, kaarditöö, looduslikud olud Lähis-Idas, maavarad, planeetide nimed</p> <p>ühiskonnaõpetus - mesopotaamlaste usund, linnriik kui ühiskonna valitsemise vorm</p>

	<p>inimkonna ajaloos ning oskab tuua näiteid Vana Egiptus</p> <p>nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust</p> <p>nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos</p> <p>kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, milline oli Egiptuse riiklik korraldus ning kes olid Thutmosis III, Ramses II, Tutankhamon • kirjeldab vanaaja elulaadi ja religiooni Egiptuse näitel • tunneb Egiptuse kultuuri- ja teadussaavutusi meditsiinis, matemaatikas, astronoomias • toob näiteid kujutavast kunstist, teab mõnda Egiptuse püramiide 	<p>Vaarao, preestrid, templid, ametnikud, orjad, hieroglüüfid, papüürus, palsameerimine, mummia, sarkofaag, püramiidid, kalender, aritmeetika ja geomeetria</p>	<p>kunstiõpetus - Egiptuse teemalise pildi joonistamine (jumalad).</p>
<p>Vahemere idaranniku kõrgkultuurid: Foiniikia, Iisrael, Juuda riik.</p>	<p>toob näiteid sündmustest ja protsessidest maailma ajaloos</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, et foiniiklased head meresõitjad, võtsid kasutusele tähestiku • teab, et Iisraelis tekkis monoteistlik religioon • teab, mis on Vana Testament 	<p>Tähestik, meresõitjad, Kartaago</p> <p>Ainujumala usk, Jahve, Mooses, Vana Testament, kümme käsku</p>	<p>AINEALANE LÕIMING: loodusõpetus - kaarditöö, looduslikud olud Lähis-Idas, maavarad, purpurpunase värvi saamine</p> <p>ühiskonnaõpetus - judaism, Iisrael. Kaubandus jõukuse alusena (Foiniikia jõukad kaubalinnad)</p>

<p>Vana-India ja Vana-Hiina</p>	<p>nimetab teaduse ja tehnika arengut mõjutanud tähtsamaid avastusi ja leiutisi ning selgitab nende tähtsust</p> <p>teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist ja inimese sotsiaalsest rollist ühiskonnas.</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, et Vana-India ja Hiina kõrgkultuurid tekkisid suurte jõgede äärde • teab, mis on kastisüsteem • toob näiteid India ja Hiina avastustest ja leiutistest • mõistab, et erinevates piirkondades on erinevad usulised tõekspidamised ja väärtussüsteemid, mida ei ole õige hinnata tänapäeva kontekstis 	<p>India ja Indus, Ganges, kastisüsteem, usulised tõekspidamised, budism, kunst, kirjandus, arvutussüsteem, male, Hiina ja Huang He, Jangtse, keisriigi algus, Hiina müür, Suur Siiditee, kompass, paber, Konfutsius</p>	<p>Lõiming: loodusõpetus- näitab kaardilt India ja Hiina asukohta ja Siiditee kulgemist).</p>
<p>Vana-Kreeka. Kreeta-Mükeene kultuur</p>	<p>ÕPILANE:</p> <p>kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab näidata kaardil: Kreeka, Kreeta, Balkani poolsaar, Ateena, Sparta • teab, et Vana-Kreeka tsivilisatsioon sai alguse Kreeta-Mükeene kultuurist 	<p>Balkani poolsaar, Hellas ja hellenid, barbarid, Kreeka, Kreeta, Ateena, Sparta, Knossos, Mükeene</p>	<p>Lõiming: loodusõpetus - näitab kaardilt Balkani poolsaart, Kreeta saart</p> <p>eesti keel - funktsionaalse lugemis- ja kirjaoskuse arendamine.</p>
<p>Kreeka linnriigid</p>	<p>teab näiteid erinevatest ühiskonnaelu vormidest antiikajal ja kirjeldab nende erisusi</p>	<p>polis, rahvakoosolek, akropol, agoraa, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori, Perikles, Kreeka-Pärsia sõjad (Maratoni lahing)</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab Vana-Kreeka ühiskonnakorraldust ja eluolu Ateena ja Sparta näitel, võrdleb neid kirjelduse põhjal • seletab ja kasutab järgmisi mõisteid: polis, rahvakoosolek, akropol, agoraa, türann, aristokraatia, demokraatia, kodanik, ori 		
Vana-Kreeka kultuur ja teadus	<p>nimetab ajaloolisi isikuid ja põhjendab nende olulisust kultuuriloos</p> <p>teab, et inimeste arusaam maailmast sõltub ajaloolisest kontekstist</p> <ul style="list-style-type: none"> • toob näiteid Vana-Kreeka kultuuri- ja teadussaavutustest • oskab nimetada tähtsamaid kreeka mõtlejaid • jutustab olümpiamängudest ja kreeka kunstist • püüab vaadelda maailma minevikus elanud inimeste pilgu läbi ning mõistab Vana-Kreeka kultuuri mõju Euroopa ajaloole 	<p>Homeros, eeposed "Ilias" ja "Odüsseia"</p> <p>Herakles, komöödia ja tragöödia, Zeus, Olümpia, olümpiamängud, 776 eKr, templid, arhitektuur, skulptuur, vaasimaalid, Herodotos, nt Pythagoras, Hippokrates, Sokrates, Platon, Aristoteles</p>	<p>Ainealane lõiming: eesti keel ja kirjandus- funktsionaalse lugemisoskuse arendamine ja küsimuste formuleerimine, nimede/terminite ortograafia. Eepos.</p> <p>kehaline kasvatus - olümpiamängud antiikajal ja tänapäeval.</p>
Hellenism	<ul style="list-style-type: none"> • teab, kes oli Aleksander Suur ja kirjeldab tema vallutuste tagajärgi • selgitab, mis on hellenism ning toob näiteid hellenismiaja kultuuri- ja teadussaavutustest 	<p>Aleksander Suur, hellenism, Aleksandria, seitse maailmaime, nt Eukleides, Archimedes, Ptolemaios</p>	<p>Ainealane lõiming: kunstiõpetus - joonistab vabal valikul hellenismiaja kultuurisaavutuse/ vanaaja seitsme maailmaime kujutamine.</p>

Vana-Rooma. Rooma riigi tekkimine	<ul style="list-style-type: none"> • näitab kaardil: Apenniini poolsaar, Vahemeri, Rooma linn, Tiberi jõgi, Alpi mäestik • teab Rooma riigi tekkelugu ning teab, kes oli Romulus ja miks on ta oluline Rooma kultuuriloos • paigutab ajatelejele Rooma linna asutamise aasta • selgitab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: Kapitoorium, foorum, ladina keel 	Apenniini poolsaar, Vahemeri, Rooma, Tiberi jõgi, Alpi mäestik, Romulus, 753 eKr, Kapitoorium, foorum, ladina keel, etruskid	Lõiming: loodusõpetus - Apeniini ps, Itaalia geograafiline asend ja loodusolud matemaatika - Rooma linna vanuse arvutamine, kuningate ajajärgu pikkus.
Rooma vabariik	<ul style="list-style-type: none"> • Selgitab Rooma vabariigi riigikorda • kirjeldab ja näitab kaardi abil Rooma riigi laienemist • teab, kuidas said roomlased Vahemere maade valitsejateks • seletab, miks ja kuidas lõppes vabariigi ajajärk • teab, kes oli Caesar ja ja põhjendab tema olulisust 	vabariik, senat, konsul, rahvakoosolek, Puunia sõjad, Hannibal, Kartaago, Caesar, leegion, kodusõda	LÕIMING: loodusõpetus - kaart. Hannibali teekond üle Alpide
Eluolu Vanas-Roomas	toob näiteid, kuidas ühiskonna ja elukeskkonna areng mõjutavad inimeste igapäevaelu kasutab narratiivi loomisel ajaloomõisteid asjakohases kontekstis <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab eluolu Rooma riigis • teab mõisteid: patriitsid, plebeid, rahvatribuun, gladiaator ja kasutab neid õiges kontekstis 	patriitsid, plebeid, rahvatribuun, perekond, ori, gladiaator	

Kultuur ja religioon Vanas-Roomas	<ul style="list-style-type: none"> • teab roomlaste usule iseloomulikke jooni • mõistab vanaaja kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos • teab, kes oli Jeesus Kristus ning mõistab tema olulisust kultuuriloos • kasutab uusi mõisteid õiges kontekstis 	templid, amfiteater, akvedukt, triumf, Colosseum, Jeesus Kristus, kristlus, Uus Testament, piibel	LÕIMING: eesti keel ja kirjandus - funktsionaalse lugemisoskuse arendamine ja küsimuste formuleerimine, nimede/terminite ortograafia. kunstiõpetus - plakati illustreerimine, arhitektuuriliste saavutuste kujutamine pildina.
Rooma keisririik	<ul style="list-style-type: none"> • selgitab Rooma keisririigi valitsemiskorda • tunneb Rooma ühiskonna üldist arengut keisririigi ajal • teab, miks lõhenes Rooma keisririik • teab, kes oli Augustus ja põhjendab tema olulisust • teab, millal ja miks lagunes Rooma keisririik 	provints, Lääne-Rooma, Ida-Rooma, Augustus, Konstantinoopol, 476, hunnid, suur rahvasterändamine	Lõiming: matemaatika - ajajoonete daatumite kandmine, Augustuse valitsemisaja arvutamine.

III kooliastme lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

1. Eristab ajalooperioode ning iseloomustab neid põhitunnuste kaudu.
2. Mõistab ajaloosündmuste tähenduslikkust, toob esile sündmuste ja protsesside põhjusi ja tagajärgi ning jätkuvuse ja muutuste näiteid.
3. Seostab kodukoha ajalugu Eesti ja Euroopa ajaloo ja teab Eesti ajaloo pöördepunkte.
4. Mõistab Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa ajaloo taustal.
5. Mõistab tänapäeva Euroopa ja Ameerika Ühendriikide kujunemislugu ja arengut ning riikide mõju maailmas.
6. Analüüsib inimeste igapäevaelu ja ühiskonnaelu muutumist ning linnade tähtsuse kasvu.
7. Mõistab teaduse ja tehnika arengu mõju inimeste eluviisile ja ühiskonnaelu valdkondadele.
8. Mõistab kolonialismi ja rahvastikurände põhjusi ja tagajärgi minevikus ja tänapäeval globaalse ajaloo perspektiivis.
9. Analüüsib inimese sotsiaalseid ja ühiskondlikke rolle minevikus ja tänapäeval, individuaalse eneseteostuse piiranguid ja võimalusi lähtuvalt ühiskonna arengust.
10. Mõistab, kuidas on kujunenud ja toiminud demokraatlik ühiskond minevikus, võrreldes tänapäevaga.
11. Mõistab, kuidas inimese käsitlus on ajas muutunud.
12. Kogub ajalooalast informatsiooni, töötab eritüübiliste ajalooallikatega, kommenteerib ja hindab neid kriitiliselt, teeb informatsiooni põhjal järeldusi.
13. Eristab poliitilisi õpetusi, teab nende kujunemislugu.
14. Analüüsib kultuuripärandi tähtsust inimkonna ajaloos ja mõistab üksikisiku rolli kultuuripärandi kandjana.
15. Analüüsib inimese tervisekäitumise muutumist ajaloos.
16. Mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju ajaloos

7. KLASS

TEEMA	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU MÕISTED	PRAKTILISED TÖÖD ÕPIPROJEKTID ÕPPETEGEVUS VÄLJASPOOL KLASSIRUUMI, LÕIMING
-------	--------------	------------------	--

<p>Keskaja mõiste, üldiseloostus ja perioodiseerimine</p>	<p>iseloostab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode</p> <p>toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid</p> <ul style="list-style-type: none"> • nimetab sündmuse ja aastaarvu, millega tähistatakse kokkuleppeliselt keskaja algust Euroopas ja Eestis • nimetab keskaja kolm perioodi (vara- kõrg- ja hiliskeskaeg) ning toob näiteid iseloomulike joonte kohta igast perioodist • mõtestab ja sõnastab ajaloolise keskkonna kujunemist oma kodukohas, selgitab keskaegse muistise tähendust keskajal ja tänapäeval oma kodukohas (nt linnus) • võrdleb Euroopat 5. ja 13. sajandil kaardi alusel 	<p>Keskaja mõiste</p> <p>Keskaja perioodiseering: vara-, kõrg- ja hiliskeskaeg.</p>	<p>LÕIMING: matemaatika - sündmuste paigutamine araabia numbritega ajajoonele.</p>
<p>Seisused, läänikord, eluolu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • iseloostab seisuslikku ühiskonda: nimetab seisused ja ülesanded, selgitab jumala tähtsust keskaja inimese maailmapildis; 	<p>läänikord ehk feodaalkord, lään ehk feood, läänimees ehk feodaal, senjöö, vasall, läänipüramiid ehk feodaalne hierarhia, turniir, linnus</p>	<p>Lõiming: kunst - illustreeritud mõttekaart rüütlite, aadlidaami või linnuste kohta.</p>

	<ul style="list-style-type: none">• iseloomustab läänikorda• kasutab kontekstis mõistet senjör ja vasall ja truudus, feodaal• kirjeldab feodaalset hierarhiat, selgitab seoseid.• iseloomustab läänimeeste elulaadi;• kirjeldab keskaegset linnust,• iseloomustab rüütlit ja aadlidaami, kirjeldab nende elu. Nt kirjeldab keskaegse rüütlikeisuse ideaale, võrdleb neid tänapäeva meesideaaliga, iseloomustab keskaegse aadlidaami ilu- ning käitumiseideaali; võrdleb seda tänapäeva naise ideaalidega, loetleb aadlinaise• kohustusi ja ülesandeid abikaasa ja lossimandana; selgitab aadlike abielu peamist eesmärki.• analüüsib linnuselu vooruseid ja puuduseid keskaja inimese seisukohast		
--	--	--	--

<p>Ristiusk, kirik, kultuur</p>	<p>1) iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajaloo perioode;</p> <p>*iseloomustab kiriku rolli keskaja ühiskonna ja üksikisiku elus;</p> <p>*kirjeldab kiriku struktuuri,</p> <p>Selgitab mõne näite põhjal, mil moel võivad ehitised, kunstiteosed ja muud esemed anda teavet keskaegse inimese maailmapildi kohta.</p> <p>*teeb kirjalike tekstide või kunstiteoste põhjal lihtsamaid järeldusi, hinnates autori taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis.</p> <p>2) nimetab erinevate kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid;</p> <p>*tunneb ära ja nimetab romaani ja gooti stiili arhitektuuris (ümarkaar/ teravkaar, hoone üldilme, akende suurus ja hulk,detailid);</p> <p>Iseloomustab kunstiteoste toel keskaja kujutavat kunsti</p>	<p>ristiusk</p> <p>katoliku kirik</p> <p>kiriku struktuur</p> <p>kogudus</p> <p>usklikud</p> <p>vaimulikud</p> <p>ilmikud</p> <p>pühak</p> <p>paavst</p> <p>peapiiskop</p> <p>piiskop</p> <p>preester</p> <p>klooster</p> <p>munk</p> <p>kerjusemunk</p> <p>nunn</p> <p>abt</p> <p>abtiss</p> <p>tsölibaat</p> <p>askees</p> <p>palve</p> <p>palverännak</p>	<p>Lõiming: kunstiõpetus- tutvumine miniatuurmaalide ja keskaja kujutava kunstiga. Teksti illustreerimine. Illustreerib arhitektuuri stiile (romaani, gooti), joonistab pildi puhastustulest</p> <p>Usundiõpetus</p>
--	---	--	--

	<p>(temaatika, kujutamisviis, kunstniku staatus, eesmärgid).</p> <p>Märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;</p> <p>selgitab ristiusustamise mõju kultuurile ja keskkonnale kirikuehituse näite kaudu;</p> <p>teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel;</p> <p>toob näiteid keskaja inimeste teadmistest ja uskumustest haiguste kohta</p> <p>Toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist:</p> <p>Toob näiteid keskaja kirjandusest, kunstist</p>	<p>palverändur</p> <p>reliikvia</p> <p>liturgia</p> <p>koraal</p> <p>psalm</p> <p>sakrament</p> <p>ristimine</p> <p>armulaud</p> <p>laulatus</p> <p>ordinatsioon</p> <p>patt</p> <p>paradiis</p> <p>põrgu</p> <p>puhastustuli</p> <p>piht</p> <p>romaani stiil</p> <p>gooti stiil</p> <p>altar</p> <p>ümarmkaar</p> <p>teravkaar</p> <p>manuskript</p> <p>miniatuur</p>	
--	--	---	--

<p>Euroopa riigid varakeskajal</p>	<p>12) toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärgi</p> <p>*selgitab suure rahvaste rändamise põhjuseid ja mõju Euroopale;</p> <p>*nimetab Lääne-Rooma riigi aladel tekkinud germaanlaste riike;</p> <p>*iseloostab germaanlaste ja roomlaste suhteid;</p> <p>*nimetab romaani ja germaani keelkonda kuuluvaid keeli</p> <p>7) analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab Frangi riigi tekkimist ning jagunemise põhjuseid ja tagajärgi (kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa); • teab, kus tekkis Frangi riik – kannab kontuurkaardile • selgitab milles seisnes ristiusu vastuvõtmise tähtsus Frangi riigi jaoks 	<p>Suur rahvasterändamine, germaanlased, Chlodovech, Frangi riik, Merovingid, Karolingid, Karl Suur, Verduni leping</p>	<p>LÕIMING: geograafia - keskaegse ja tänapäevase Euroopa riikide kaardi võrdlemine</p> <p>muusika - keskaja muusika kuulamine, selle iseloomustamine ja võrdlemine tänapäevaga.</p>
---	---	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • selgitab, kes on Merovingid, kes on Karolingid 		
Linnad ja linnaelu	<p>Kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab elu keskaegses linnas kasutades ajaloolaseid mõisteid õiges kontekstis • võrdleb elu keskaja ja tänapäeva linnas <p>Teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis</p> <p>Toob näiteid, mis Eesti linnades on säilinud keskajast</p> <p>Märkab Eesti ja maailma kultuuri</p>	linnaõigus, raad, raekoda, turuplats, gild, tsunft, Hansa Liit.	<p>LÕIMING:</p> <p>loodusõpetus - Eesti keskaegsete linnade ja hansalinnade märkimine kaardile.</p>

	<p>seoseid ja vastastikust mõju</p> <ul style="list-style-type: none"> • selgitab hansakaubanduse mõju Eesti linnade arengule 		
<p>Euroopa riigid kõrgkeskajal</p>	<p>analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel;</p> <p>*võrdleb riigi kujunemist Prantsusmaal ja Inglismaal.</p> <p>25) analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile,</p> <p>Toob näiteid relvastuse arengust keskajal, nt Saja-aastase sõja käigus võeti kasutusele tulirelvad</p>	<p>William Vallutaja, Henry II, Karolingid ja Kapetingid, Saja-aastane sõda, Jeanne d Arc</p>	<p>Lõiming muusika- ajaloo sündmuse esitamine lauluna</p> <p>inglise keel: Inglismaa ajalugu puudutava informatsiooni hankimine ja tõlkimine ja esitamine võõrkeeles</p>
<p>Keskaegse Euroopa naabrid: araablased, Bütsants, viikingid, Vana-Vene riik</p>	<p>Teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis;</p> <p>Selgitab mõne näite põhjal keskaegse Euroopa suhteid naabritega;</p> <p>toob näiteid, kuidas suhted naabritega on mõjutanud</p>	<p>Bütsants õigeusk Patriarh Icoon Mosaiik Kirikulõhe Beduiinid Meka Kaaba Islam Moslem Allah</p>	<p>Lõiming: Usundiõpetus. Arutlus ja selgitused selle kohta, kuidas islamit valesti tõlgendatakse ja kasutatakse.</p>

	<p>eurooplaste maailmapilti, teadmisi, oskusi, *teeb lihtsamaid järeldusi rahvaste ja kultuuride vastastikuse mõju kohta</p>	<p>Prohvet Kaliif Kalifaat Džihaad Mošee Minarett Koraan Imaam Viikingid Varjaagid Normannid Saaga Ruunikivi Valhalla Bojaar Veetše družiina</p>	
<p>Ristisõjad</p>	<p>toob allikate põhjal esile ristisõdade põhjuse-tagajärje seoseid;</p> <p>selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu;</p> <p>selgitab, miks algasid ristisõjad Läänemere ääres ning kuidas need mõjutasid Eesti ajalugu</p> <p>20) analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist;</p>	<p>Urbanus II, Saladin, püha maa, ristisõjad, Läti Henriku Liivimaa kroonika, muistne vabadusvõitlus, Lembitu</p>	<p>Lõiming: geograafia: ristisõdade toimumiskohad</p> <p>eesti keel ja kirjandus - katkendi lugemine Läti Henriku "Liivimaa kroonikast".</p> <p>usundiõpetus - Arutelu: miks religioon põhjustab sõdu ja konflikte? Milliste oma tõekspidamiste pärast oled sina valmis võitlema?</p> <p>Tegelikeks põhjusteks on tavaliselt hoopis poliitilised, majanduslikud või ajaloolised asjaolud. Mis põhjused ajendasid ristisõdu?</p>

	<p>kirjeldab muistse vabadusvõitluse käiku ning paigutab selle sündmuse laiemasse ajaloolisse konteksti (ristisõjad Euroopas ja Liivimaal, keskaja algus Eestis);</p> <p>nimetab muistse vabadusvõitluse põhjuseid ja tagajärgi</p> <p>selgitab, kes oli Läti Henrik ja Lembitu ning miks nad on ajaloos olulised</p> <p>selgitab, miks on Henriku Liivimaa kroonika tähtis ajaloallikas</p>		
<p>Haridus, ülikoolid ja teadus</p>	<p>Selgitab näidete toel, kellel ja kuidas oli keskajal võimalik haridust saada</p> <p>Nimetab keskaja seitse vaba kunsti</p> <p>Toob näiteid keskaja teaduste: skolastika, alkeemia, astroloogia ja arstiteaduse uurimismeetoditest ja -tulemustest</p> <p>nimetab Euroopa esimesi ülikoole ja kirjeldab ülikoolides toimunud õppetööd</p>	<p>kloostrikool</p> <p>linnakool</p> <p>toomkool</p> <p>ülikool</p> <p>teaduskond</p> <p>7 vaba kunsti</p> <p>rektor</p> <p>dekaan</p> <p>dispuut</p> <p>skolastika</p> <p>alkeemia</p>	

		astroloogia	
Eesti keskajal	Selgitab muutusi Liivimaa valitsemises peale muistse vabadusvõitluse lõppu		LÕIMING: geograafia - Eesti haldusjaotuse muutumine aja jooksul.
Maailm varauusajal. Maadeavastused	<p>Selgitab Christoph Kolumbuse rolli Ameerika avastajana eurooplaste jaoks;</p> <p>toob näiteid hispaanlastest ja portugallastest kolonisaatorite eesmärkidest ja tegevusest Ameerikas.</p> <p>toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist;</p> <p>Märgib kaardile maadeavastajate retked. Kirjeldab retkesid oma sõnadega kasutades geograafia termineid.</p> <p>Selgitab eurooplaste kolonialismi põhjuseid ja tagajärgi Uues Maailmas;</p> <p>annab hinnangu eurooplaste kolonisatsioonile Uues Maailmas kolonistide,</p>	<p>Marco Polo reisikirjad</p> <p>kompass</p> <p>astrolaab</p> <p>karavell</p> <p>karak</p> <p>indiaanlased</p> <p>asteegid</p> <p>inkad</p> <p>konkistadoorid</p> <p>kolonialism</p> <p>koloniaalimpeerium</p>	<p>Lõiming.</p> <p>Geograafia: vahemaade mõõtmine, orienteerumine</p> <p>asukoha määramine, geograafiline kaart, maadeavastajate teekondade kirjeldamine kasutades geograafia terminoloogiat (ilmakaarte nimetused, mandrid, saared, neemed, ookeanid, mered, väinad jms)</p> <p>Füüsika. Mõõtevahendid ja ühikud.</p>

	põliselanike ja tänapäeva seisukohast.		
Reformatsioon ja vastureformatsioon	<p>toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi;</p> <p>Toob näiteid reformatsiooni eesmärkidest, levikust ja mõjust;</p> <p>nimetab vastureformatsiooni põhjuseid ja tagajärgi.</p> <p>uurib ja tutvustab mõne keskajal elanud inimese võimalusi ja valikuid Marthin Lutheri ja tema mõttekaaslaste näitel</p>	<p>Katoliiklus</p> <p>Reformatsioon</p> <p>Usupuhastus</p> <p>Indulgents</p> <p>Tees</p> <p>Ketser</p> <p>Augsburgi usutunnistus</p> <p>Luterlus</p> <p>Protestantluskalvinism</p> <p>Anglikaanlus</p> <p>Pildirüüste</p> <p>Trento kirikukogu</p> <p>Jesuiidid</p> <p>Vastureformatsioon</p> <p>inkvisitsioon</p>	Lõiming muusika- ajaloosündmuse esitamine lauluna
Renessanss ja humanism	toob näiteid humanistide, maadeavastajate ja renessansiajastu õpetlaste tegevusest ja selgitab nende tegevuse mõju teadusliku maailmapildi kujunemisele.	<p>humanism</p> <p>renessanss</p>	Referaadi või esitluse koostamine renessansiaegse kunsti suurkujudest.

8. KLASS

TEEMA	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU MÕISTED	PRAKTILISED TÖÖD ÕPIPROJEKTID ÕPPETEGEVUS VÄLJASPOOL KLASSIRUUMI, LÕIMING
<p>Maailm 1600–1815</p> <p>Uusaja mõiste, üldisloomustus, perioodiseering. Ühiskond varauusajal.</p>	<p>Määratleb ajaliselt (märgib ajajoonele) varauusaja ja uusaja piirid;</p> <p>selgitab ajaloo perioodiseerimise eesmärgi ja kokkuleppelisust;</p> <p>iseloostab seisuslikku ühiskonda ja Euroopa usuelu varauusajal</p> <p>toob näiteid muutustest, mis toimusid Euroopas ja maailmas varauusajal ja uusajal.</p>	<p>varauusaeg</p> <p>uusaeg</p> <p>perioodiseerimine</p> <p>ajaloo pöördepunkt</p>	
<p>Ususõjad. Prantsusmaa, Inglismaa, Saksamaa sisepoliitika varauusajal</p>	<p>Võrdleb allikate toel Prantsusmaa ususõdade, Inglismaa kodusõja ja</p>	<p>Ususõda</p> <p>Kodusõda</p> <p>Protestandid</p> <p>Katoliiklased</p> <p>Hugenotid</p>	<p>Lõiming: Eesti keel: soovitav on sõnaveebist uurida sõnade ususõda, kodusõda, veresaun tähendusi ja lasta õpilastel neid mõisteid oma sõnadega seletada.</p>

	kolmekümneaastase sõja põhjuseid ja tagajärgi	Luterlased Kalvinistid Anglikaanid Vestfaali rahu	Usundiõpetus: Arutelu: miks religioon põhjustab sõdu ja konflikte? Milliste oma tõekspidamiste pärast oled sina valmis võitlema?
Absolutism ja valgustus	<p>Iseloomustab põhitunnuste kaudu absolutismiajastut</p> <p>Annab hinnangu absolutismile ajastu kontekstis</p> <p>Loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest:</p> <p>*Seostab inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemist hariduse ja valgustusideede levikuga;</p> <p>*nimetab valgustusfilosoofe ning toob näiteid nende panusest inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemisse</p>	<p>monarh</p> <p>monarhia</p> <p>absolutism</p> <p>absoluutne monarh</p> <p>valgustatud</p> <p>absolutism</p> <p>valgustatud monarh</p>	Arvamuslugu mõnest valgustusfilosoofist.

<p>Ameerika iseseisvumine</p>	<p>8) selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu 17.-18. sajandil:</p> <p>*Inglise kolooniate rajamine, konfliktid Prantsuse ja Inglise kolooniate vahel, kolooniate konfliktid emamaaga, iseseisvusdeklaratsioon, iseseisvussõda, 1789. aasta põhiseadus ja selle jõustumine.</p> <p>Teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid demokraatia arengust antiikajast tänapäevani;</p> <p>Selgitab inimõiguste ja kodanikuvabaduste arengut mõne ajaloolise dokumendi näitel Ameerika iseseisvusdeklaratsioon ja põhiseadus</p>	<p>Koloonia Emamaa iseseisvus-deklaratsioon iseseisvussõda Põhiseadus demokraatia</p>	<p>Lõiming: geograafia (Ameerika ja Euroopa riikide kolooniate näitamine kaardil)</p>
<p>Prantsuse revolutsioon ja Napoleon</p>	<p>Selgitab Prantsuse revolutsiooni Asutava kogu ja Napoleoni reformide (koodeksite) näitel ühiskonna ümberkorraldamise</p>	<p>seisused generaalstaadid reform revolutsioon</p>	<p>Lõiming: kunstiõpetus - joonistab pildi Louis XVI ja tema naise hukkamisest (giljotiinist)</p>

	vajadust ja erinevaid võimalusi.	Asutav kogu žirondiinid jakobiinid terror koodeks	Ühiskonnaõpetus: „Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus“ : üksikisiku või huvirühma osalemis- ja mõjutamisvõimalused kohaliku ja ühiskonna tasandi otsuste tegemisel
Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus	selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu: Võrdleb Rootsi ja Vene ajal (17. ja 18. sajandil toimunud muutusi Eesti Märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda; toob näiteid eestikeelse kirjasõna ja hariduselu edenemisest Eestis, analüüsib hariduse tähtsust ühiskonna arengus;	Rootsi aeg Vene aeg reduktsioon restitutsioon	
Kunst, kultuur ja teadus varauusajal	Nimetab erinevate kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste	barokk rokokoo klassitsism	Esitluse koostamine teemal “Varauusaegne kunst”

	<p>tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid;</p> <p>Tunneb ära ja iseloomustab allikate põhjal barokki, rokokoostiili, klassitsismi kujutavas kunstis, toob näiteid kunstnike ja nende teoste kohta;</p> <p>Analüüsib teaduse arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile varauusaja teadusrevolutsiooni saavutuste näitel</p>		<p>Lõiming: Usundiõpetus, loodusained</p> <p>Arutlemine: mis on need suured küsimused, mida me saame uurida teaduse abil? Kas ja millised on küsimused, millele teadus veel ei oska vastata? Kas sinu arvates saab loodusteadlane olla sügavalt usklik inimene? Mis on tarkus?</p>
<p>Maailm 1815–1918</p> <p>Viini kongress ja Euroopa uusajal</p>	<p>Analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel; *analüüsib Euroopa riikide arengut uusajal mõne riigi näitel/ (Prantsusmaa, Inglismaa, Saksamaa, Venemaa, Austria, Rootsi vms)</p>	<p>kongress</p> <p>lõppakt</p> <p>restauratsioon</p> <p>tagurlus</p> <p>tasakaal</p>	
<p>Tööstusrevolutsioon ja industrialiseerimine</p>	<p>Analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi</p>	<p>kütused: süsi ja koks</p> <p>aurumasin</p> <p>võimsusühikud: hobujõud ja watt</p> <p>tööstus</p>	<p>Lõiming:</p> <p>keemia - söe ja koksi erinevused, orgaanilised kütused jms</p> <p>füüsika - võimsus ja võimsusühikud, auru jõu</p>

	<p>valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga</p> <p>toob näiteid uusaja tehnilistest leiutistest ja selgitab nende ellurakendamise tulemusel toimunud muutusi inimeste igapäevaelus ja ühiskonnas</p> <p>selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud:</p> <p>toob näiteid kuidas industrialiseerimise tulemusena on suurenenud inimkonna ökoloogiline jalajälg;</p> <p>analüüsib linnastumise põhjuseid ja tagajärgi 19. sajandi Euroopa ja Ameerika Ühendriikide linnade näitel;</p>	<p>vabrik</p> <p>automatiseerimine</p> <p>linnastumine</p>	<p>demonstreerimine keeva vee poti abil</p> <p>geograafia - tööstusliku pöörde levik ja seos loodusvarade ja looduslike tingimustega</p> <p>loodusõpetus - keskkond ja jätkusuutlik areng</p>
<p>Poliitilised õpetused</p>	<p>Iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgrupe ühiskonnas, analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile,</p>	<p>ideoloogia</p> <p>liberalism</p> <p>konservatism</p> <p>sotsialism</p> <p>rahvuslus</p>	<p>Lõiming</p> <p>ühiskonnaõpetusega: arutelu mõne tänapäeva Eesti või kohaliku elu probleemi üle.</p>

	<p>liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale, rahvuslusele tänapäeval:</p> <p>Iseloomustab ja võrdleb liberalismi, konservatismi, natsionalismi ja sotsialismi etteantud kriteeriumide alusel (nt ideaalid ja eesmärgid, ideoloogid, toetajaskond), kujundab oma arvamuse.</p>	<p>natsionalism</p> <p>äärmuslus</p> <p>kommunism</p>	
<p>Euroopa rahvaste kevad (1848. aasta revolutsioonid)</p>	<p>arutleb märksõnade või küsimuste toel rahvusluse, Euroopa rahvaste vabadusliikumise ja 1948. aasta revolutsioonide põhjuste ning tagajärgede üle. Kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda</p>	<p>rahvuslus</p> <p>rahvuslik vabadusliikumine</p> <p>rahvusriik</p> <p>kodanlus</p> <p>liberalism</p> <p>vabariik</p> <p>põhiseadus</p>	<p>Arvamusloo kirjutamine teemal “Uusaegne riik”</p>
<p>Kolonialism ja imperialismi kujunemine</p>	<p>Toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast</p>	<p>koloonia</p> <p>koloniseerimine</p> <p>kolonialism</p> <p>impeerium</p> <p>imperialism</p>	<p>Lõiming: geograafia – kolooniad ja emamaad maailmakaardil</p>

	<p>perspektiivist:Aafrikas, Aasias, Ameerikas, Austraalias</p> <p>annab hinnangu eurooplaste kolonisatsioonile kolonistide, põliselanike ja tänapäeva seisukohast.</p> <p>Selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega:</p> <p>analüüsib koloniaalvallutuste seost loodusressursside kasvava vajadusega;</p> <p>analüüsib rahvaarvu muutuste ja inimeste heaolu seoseid loodusressursside kasutamisega 19. sajandi näitel;</p> <p>analüüsib imperialismi kujunemise seost loodusressursside hõivamisega.</p>		
Venemaa ja Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul	Analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis:	reformid tagurlus	Lõiming: Geograafia , esitluse käigus ajalookaardil toimuva jälgimine

	<p>Seostab Eesti omariikluse algust rahvusliku vabadusliikumise ja ärkamisaja sündmustega;</p> <p>nimetab Eesti omariikluse kujunemise majanduslikke, kultuurilisi ja poliitilisi eeldusi;</p> <p>nimetab Eesti omariikluse kujunemisele kaasa aidanud isikuid ja selgitab nende panust.</p> <p>seostab eestlaste perekonnanimede saamist pärisorjuse kaotamisega, toob näiteid perekonnanimede saamislugudest;</p> <p>toob näiteid estofiilide tegevusest ja panusest eesti kultuurilukku;</p> <p>toob näiteid arkamisaja tegelaste ja nende panuse kohta eesti kultuuriloos;</p> <p>toob näiteid eestikeelse kirjasõna ja hariduselu</p>	<p>õigeusk</p> <p>isevalitsus</p> <p>slavofiil</p> <p>venestamine</p> <p>baltisakslane</p> <p>estofiil</p>	<p>Eesti keel ja kirjandus, baltisaksa estofiilide ja ärkamisaja tegelaste panus Eesti kultuurilukku, eestlaste perekonnanimede saamislugu, "Kalevipoeg"</p> <p>Muusika Eesti hümnid laulmine.</p>
--	--	--	--

	<p>edenemisest Eestis, analüüsib hariduse tähtsust ühiskonna arengus;</p> <p>märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;</p> <p>*toob näiteid Eestist pärit, Eestis õppinud või tegutsenud baltisaksa haritlaste tegevuse rahvusvahelisest mõjust (Karl Ernst von Baer, Fabian Gottlieb Benjamin von Bellingshausen, August von Kozebue, Adam Johann von Krusenstern, Eduard von Toll, Friedrich Georg Wilhelm von Struve, Ferdinand von Wrangel jt);</p> <p>*teadvustab baltisakslaste rolli eesti (ja läti) kultuuri ja ühiskonnaelu arengus;</p>		
<p>Esimene maailmasõda. Eesti iseseisvumine</p>	<p>toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid</p> <p>analüüsib Esimese maailmasõja põhjusi</p>	<p>Antant, Kolmikliit, Keskriigid</p> <p>atentaat, läänerinne, idarinne, maneööversõda, positsioonisõda, Compiègne'i vaherahu,</p> <p>veebruari- ja oktoobrirevolutsioon Venemaal, Lenin, kommunistid, Nõukogude Venemaa</p>	<p>LÕIMING:</p> <p>kirjandus - raamatud ja filmid, mis kajastavad Esimese maailmasõja sündmusi, nt Erich Maria Remarque "Läänerindel muutusteta" (miks nim sõjaaegset</p>

	<p>ning sõdivate poolte taotlusi ning Esimese maailmasõja tagajärgi ja mõju maailma arengule.</p> <p>nimetab I maailmasõja käigus kasutusele võetud sõjapidamise uuendusi, kirjeldab nende rolli, toob näiteid sõda käsitlevatest filmidest, raamatutest jms.</p> <p>Toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide ja revolutsiooni teel, analüüsib nende protsesside erinevusi;</p> <p>kirjeldab Vene revolutsioonide ja novembrirevolutsiooni tagajärgi ja mõju</p> <p>nimetab Esimese maailmasõja aegseid sõjalise liite ning selgitab mis riigid ja miks sinna kuulusid, sõnastab sõja põhjuseid ja tagajärgi</p> <p>Analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis:</p>	<p>iseseisvusmanifest, 23.-24.02.1918</p>	<p>põlvkonda "kadunud põlvkonnaks")</p> <p>geograafia -</p> <p>kaardilt info hankimine, kontuurkaardi täitmine.</p>
--	--	---	--

	<p>seostab Eesti omariikluse kujunemist rahvusvaheliste sündmustega (uute rahvusriikide tekkimine esimese maailmasõja käigus, Vene revolutsioonid)</p>		
<p>Teadus, tehnika ja kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul</p>	<p>Teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel:</p> <p>toob näiteid 19. sajandi meditsiini edusammudest (ravimid, veregruppide avastamine, röntgen, narkoos, rasestumisvastased vahendid jt) ja põhjendab nende tähtsust haigustega võitlemisel, pere planeerimisel, rahvastikuprotsessides jne</p> <p>Toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist:</p> <p>toob näiteid 19. sajandi teaduse, tehnika,</p>	<p>elekter</p> <p>hõõglamp</p> <p>röntgen</p> <p>raudtee</p> <p>raudbetoon</p> <p>rahvastik</p> <p>aspiriin</p> <p>narkoos</p> <p>pastöriseerimine</p> <p>valmistoit</p> <p>frakk</p> <p>smoking</p> <p>silinder</p> <p>romantism</p> <p>realism</p> <p>historitsism</p> <p>impressionism</p>	<p>Lõiming:</p> <p>Bioloogia mõisted ja teemad: nakkushaigused, bakterid ja viirused, veregrupp, rasestumine ja rasestumisvastased vahendid, toitumine jms</p> <p>Keemia: ravimid ja narkoos</p> <p>Füüsika: sise põlemismootor, elektrienergia, elektrimootor, hõõglamp, röntgen</p> <p>Geograafia: rahvastikuprotsessid 19. sajandil</p>

	arhitektuuri, kujutava kunsti, moepildi, kirjanduse, muusika jms kohta.	postimpressionism juugend	
--	---	------------------------------	--

9. KLASS

TEEMA	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU MÕISTED	PRAKTILISED TÖÖD ÕPIPROJEKTID ÕPPETEGEVUS VÄLJASPOOL KLASSIRUUMI, LÕIMING
Esimese maailmasõja tagajärjed	<p>ÕPILANE:</p> <p>selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo</p> <p>teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis</p> <p>arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda</p> <p>toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid</p> <p>toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest</p>	Compiègne'i vaherahu, Pariisi rahukonverents, Versailles' süsteem, Euroopa poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda, Rahvasteliit, reparatsioonid	<p>Lõiming: geograafia - töö kaartidega.</p> <p>kunstiõpetus - töö karikatuuridega.</p> <p>inglise keel - karikatuuridel oleva teksti tõlkimine, videomaterjalist arusaamine.</p>

	<p>reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, millised olid Esimese maailmasõja tagajärjed; • teab, kuidas muutus Euroopa poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda; • teab ja selgitab Rahvasteliidu Esimese maailmasõja järgset rolli; • kasutab ajalookaarti ja analüüsib teemakohaseid allikaid. 		
Eesti Vabadussõda	<p>analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, kes olid Jaan Poska, Johan Laidoner ja Julius Kuperjanov ning selgitab nende tähtsust; • teab, millal toimus vabadussõda; • teab vabadussõja põhjuseid ja tagajärgi; • kasutab ajalookaarti sõja pöördeliste sündmuste selgitamisel; • teab ja selgitab vabadussõja rolli Eesti iseseisvuse kindlustamisel. 	Vabadussõda, Tartu rahu, Jaan Poska, Võnnu lahing, Julius Kuperjanov, Johan Laidoner, Landeswehri sõda, välisriikide abi	Lõiming: eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende analüüsimine;

<p>Demokraatia ja diktatuurid 1920.-1930. aastatel</p>	<p>iseloostab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgruppe ühiskonnas;</p> <p>analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale tänapäeval</p> <p>kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda</p> <p>teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid</p> <p>demokraatia arengust antiikajast tänapäevani</p> <ul style="list-style-type: none"> • iseloostab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism;</i> • teab, kes olid Benito Mussolini, Adolf Hitler, Jossif Stalin, Franklin D. Roosevelt ja iseloostab nende tegevust; • võrdleb autoritarismi ja totalitarismi. 	<p>demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, Adolf Hitler, Benito Mussolini, Jossif Stalin, Franklin D. Roosevelt</p>	<p>Lõiming: geograafia - töö kaartidega</p> <p>kunstiõpetus - töö piltidega, plakatitega</p> <p>ühiskonnaõpetus - erinevad riigivalitsemise vormid ja nende tunnused</p> <p>inglise keel - videotest teksti arusaamine.</p>
<p>Demokraatlik ja autoritaarne Eesti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku 	<p>maareform, Asutav Kogu parlamentarism, põhiseadus, vaikiv ajastu, meeste ja naiste roll</p>	<p>Lõiming: ühiskonnaõpetus - riigi korraldus ja juhtimine.</p>

	parlamentarismi aastail ja vaikel ajal.	poliitikas ning ühiskonnas (nt. Jaan Tõnisson, Konstantin Päts,	
Majandus maailmas ja Eestis kahe maailmasõja vahel	<p>analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ning negatiivset mõju ühiskonnale</p> <p>selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega</p> <p>toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab ja võrdleb maailma ning Eesti majandusolusid kahe maailmasõja vahel; • teab, mis muutused tõi kaasa konveiermeetodi; kasutuselevõtmine • teab, mis olid suure majanduskriisi põhjused ja tagajärjed. 	konveiermeetod, inflatsioon, ülemaailmne majanduskriis, uus kurss, maaseadus, rahareform	<p>Lõiming: ühiskonnaõpetus - riigi roll majanduse korraldamisel, tööaeg ja tööjaotus</p> <p>geograafia - loodusressursside mõju riigi majandusele (Saksamaa Ruhri tööstuspiirkonna äravõtmine)</p> <p>matemaatika - andmete analüüs ja järelduste tegemine diagrammide põhjal; tööaja ja -mahu arvutamine.</p>
Kultuur kahe maailmasõja vahel maailmas ja Eestis	<p>Teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel</p> <p>toob näiteid erinevate ajastute kultuurist</p> <p>analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile</p>	uued valdkonnad kultuuris ja saavutused teaduses (tehnika, kino, film, kirjandus, teater, muusika jne), kultuur ja eluolu paikkonnas	<p>Lõiming: ajalugu, kunstiõpetus - õppekäik Kumusse ja Riigikokku</p> <p>Lõiming: keemia, füüsika, bioloogia - tehnilised leiutised ja avastused.</p>

	<p>mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga</p> <p>märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas; • nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi; • nimetab mõnda kultuuritegelast maailmas ja Eestis ning selgitab tema olulisust kultuuriloos. 		
<p>Rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel</p>	<p>Toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid</p> <p>arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma</p> <p>seisukoha ning põhjendab seda</p> <p>analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel; • teab ja kirjeldab sündmuseid, mis viisid Teise maailmasõjani. 	<p>anšluss, Müncheni kokkulepe, MRP, Hispaania kodusõda, Etioopia kriis, Mandžuuria kriis, Saksamaa taasrelvastumine, Saksamaa "Kolmas riik"</p>	<p>Lõiming: geograafia - töö kaartidega.</p> <p>kunstiõpetus - karikatuuri analüüs.</p>

Teine maailmasõda	<ul style="list-style-type: none"> • Teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda; • toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjused, sõja tulemused ja tagajärjed; • seletab mõisteid <i>MRP</i>, <i>holokaust</i>, <i>ÜRO</i>; • kirjeldab ajalookaardile tuginedes Teise maailmasõja sõjategevuse kulgu; • analüüsib ja hindab inimõiguste rikkumise põhjuseid ajaloolises kontekstis. 	sõjategevus ida- ja läänerindel, Stalingradi lahing, teise rinde avamine (Normandia dessant), Talvesõda, Pearl Harbor, tuumarelva leiutamine ja kasutamine, koostöö liitlastega, ÜRO, Atlandi Harta, inimsusevastased kuriteod (holokaust, genotsiid)	<p>Lõiming: eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine.</p> <p>geograafia - töö kaartidega.</p> <p>ühiskonnaõpetus - inimõigused ühiskonnas, ÜRO. Lugemisülesanne: tutvuda mõiste <i>inimõigused</i> selgitusega Inimõigusteinstituudi lehelt. Kasutada TTS (tean, tahan teada, sain teada) meetodit, et selgitada välja õpilaste küsimused teema kohta. Arutleda nende üle.</p> <p>füüsika - tuumaenergia ja tuumarelva</p> <p>inglise keel - filmide, videode vaatamine.</p>
Eesti Teises maailmasõjas	<ul style="list-style-type: none"> • selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos; • selgitab Eesti iseseisvumise kaotamise põhjuseid, tagajärgi, sündmuste käiku ja seoseid tänapäevaga; • selgitab mõisteid <i>MRP</i>, <i>küüditamine</i>, <i>baaside leping</i>, <i>okupatsioon</i>; • analüüsib eestlaste valikuid Teises maailmasõjas. 	baaside leping, baaside ajastu, annekteerimine, Konstantin Päts, küüditamine, suur põgenemine, nõukogude okupatsioon, Saksa okupatsioon	

<p>Maailm pärast teist maailmasõda. Külm sõda</p>	<p>Selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo</p> <ul style="list-style-type: none"> • iseloomustab külma sõja kujunemist ja olemust, toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>külm sõda, kriisikolle, raudne eesriie</i>. 	<p>külm sõda, Trumani doktriin, Marshalli plaan, raudne eesriie, külma sõja kriisikolled (nt Berliini kriis, Korea sõda, Suessi kriis, Kariibi ehk Kuuba kriis, Ungari ülestõus, Vietnami sõda, Praha kevad, Afganistani sõda)</p>	<p>Lõiming: geograafia - maailma poliitilise kaardi tundmine, kaardil orienteerumine</p> <p>ühiskonnaõpetus - demokraatliku ja diktatuuri võrdlemine, näidete toomine,</p>
<p>Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda</p>	<p>Selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo</p> <ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel • teab, kes olid Martin Luther King, Margaret Thatcher ja Ronald Reagan ning iseloomustab nende tegevust • iseloomustab erinevaid sotsiaalseid liikumisi ja toob näiteid • kirjeldab Saksamaa poliitilist olukorda ajaloo kaardi toel. 	<p>heaoluühiskond, mustanahaliste ja naiste õigused, jagatud Saksamaa, noorteliikumised, hipide liikumine, globaliseerumine, NATO, Euroopa Liit, võtmeisikud (nt. Margaret Thatcher, Ronald Reagan, Martin L. King, John F. Kennedy, Richard Nixon, Mahatma Gandhi)</p>	<p>Lõiming: geograafia - töö kaartidega.</p> <p>ühiskonnaõpetus - naiste ja mustanahaliste õigused, võrdõiguslikkus.</p> <p>inglise keel - filmide, videode vaatamine.</p>
<p>Kommunistlikud riigid ja Eesti NSV</p>	<p>analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist</p>	<p>NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon, poliitiline juhtimine, kommunistliku partei lidrid Stalinist kuni Gorbatšovini, metsavendlus,</p>	<p>LÕIMING: ühiskonnaõpetus: totalitaarne ühiskond, sise- ja välispoliitika.</p>

	<p>iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode</p> <ul style="list-style-type: none"> • nimetab NSVL liidreid (Stalin, Hruštšov, Brežnev, Gorbatšov) ning iseloomustab nende võimuperioodi; • võrdleb eri perioode arutluse käigus; • toob esile kommunistlikule ühiskonnale iseloomulikke jooni (võimu koondumine, vastandumine läänele, propaganda jne); • selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; • kirjeldab nõukogude võimu mõju Eesti ajaloole pärast Teist maailmasõda, toob välja iseloomulikud jooned näidete abil, kasutab mõisteid õiges kontekstis. • 	<p>kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, massirepressioonid, küüditamine, dissident, võtmeisikud (nt. Leida Laius, Johannes Käbin, Karl Vaino, Vaino Väljas)</p>	
<p>Kultuur ja eluolu 20. sajandi teises pooles maailmas ja Eesti NSV-s</p>	<p>Kirjeldab ja toob näiteid hariduse, tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest</p> <p>toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel</p> <p>analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile,</p>	<p>infotehnoloogia areng, massikultuur ja kõrgkultuuri valitud näidete põhjal</p>	<p>Lõiming: kunstiõpetus ja ajalugu -õppekäik Kumusse ja Riigikokku</p>

	<p>mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga</p> <ul style="list-style-type: none"> • iseloomustab kultuuri ja eluolu muutumist 20. sajandi teisel poolel; • teab mõnda maailma ja Eesti tuntud kultuuritegelast ja selgitab nende tähtsust. 		
Eesti iseseisvuse taastamine	<ul style="list-style-type: none"> • kirjeldab Eesti iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigi arengut; • seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>perestroika, glasnost, Balti kett, laulev revolutsioon</i>; • nimetab võtmeisikuid Eesti iseseisvuse taastamise protsessis ja annab hinnangu nende tegevusele ajaloolises kontekstis. 	<p>laulev revolutsioon, Balti kett, fosforiidikampaania, IME, Rahvarinne, suveräänsusdeklaratsioon, MRP-AEG, perestroika, glasnost, rahareform Eestis, võtmeisikud (nt Lennart Meri, Mart Laar, Edgar Savisaar Marju Lauristin, Lagle Parek, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin).</p>	<p>Mälestuste kogumine vanematelt ja sugulastelt.</p> <p>Lõiming: muusika - laulva revolutsiooni lugude kuulamine, kaasalaulmine ja nende sisu üle arutlemine. keemia, füüsika - fosforiit, selle kaevandamine, keemilised ja füüsikalised omadused, kus leidub?</p>
Maailm 1990. aastatest alates	<p>iseloomustab nüüdisaja demokraatlikku ühiskonda mõne riigi näitel</p> <p>selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega</p> <p>märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju</p>	<p>NSVL lagunemine, Saksamaa taasühinemine, rahvusvahelised organisatsioonid (NATO, EL laienemine, ÜRO), rahu ja konfliktide lahendamine, identiteet ja mitmekesisus, energiamajandus, globaalprobleemid (nt epideemiad, demograafiline olukord, kliimaküsimused, terrorism).</p>	<p>Lõiming: geograafia - Euroopa riigid pärast NSVL lagunemist.</p> <p>ühiskonnaõpetus - rahvusvahelised organisatsioonid, globaalprobleemid.</p>

	<p>analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile,</p> <p>mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga</p> <ul style="list-style-type: none">• toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed;• teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastatel;• teab ja toob näiteid globaalprobleemide kohta;• analüüsib kriitiliselt mineviku tõlgendusi ja nende mõju iseenda ning kogukonna olevikule ja tulevikule.		
--	--	--	--